

1

AŞIK TARZI TÜRK HALK ŞİİRİ

- 16. yy'dan itibaren Anadolu'da aşık denen kişilerce ortaya konan, kendine özgü biçim ve içeriği olan halk edebiyatı koludur.
- İslamiyet'ten önceki sözlü edebiyatın devamı sayılabilir.
- İslamiyet'ten önce "Ozan, baksı, kam, şaman, oyun" diye anılan şairler İslamiyet'ten sonra "aşık" adını almıştır.

2

- Aşıkların şiirleri dinleyiciler tarafından "Cönk" adı verilen defterlerde toplanmıştır.
- Aşıklar: asker ocaklarında, köylerde, kasaba ve şehirlerde yetişmiştir.
- Şairler hazırlık yapılmadan (doğaçlama) bağlama adı verilen saz eşliğinde söylenir.

3

- Koşma, semai, destan, varsağı → nazım biçimi
- Güzelleme, taşlama, kocaklama ve ağıt → nazım türü
- Nazım birimi dördlüktür.
- Hece ölçüsü kullanılmıştır ancak bazı aşıklar 17. yy'dan itibaren hecenin yanında aruz ölçüsünü de kullanmışlardır.
- Aşık Ömer, Katibi, Gevheri, Dertli, Bayburtlu Zihni.

4

- "Divan, selis, kalenderi, semai, satranç, Vezni-aher" aruzla yazılan nazım biçimleri.
- Şair son dördlükte "taşırma" adı verilen mahlas kullanmıştır.
- Aşıklık geleneğinde ozanlar usta-çırak geleneği içinde olgunlaşır.

5

- **Kalem Şairleri:** Belli bir eğitim görmüş hem hece hem de aruz ölçüsünü kullanarak şiir yazabilen ancak saz çalmayı bilmeyen aşıklara denir.
- Aşıklığa belli aşamalardan sonra ulaştığına inanılır.
- Aşık, şairlik gücünü rüyasında gördüğü pirin sunduğu aşk badesini içip sevgilinin hayalini görerek kazanır.

6

- Aşığa rüyada taşın içinde sunulan içeceğe "aşk dolusu, pırlık, erlik, aşk badesi" gibi adlar verilir.
- Aşıklar yeteneklerini atışmada gösterir.

1

AŞIK EDEBİYATI NAZIM ŞEKİLLERİ

1) KOŞMA

- En sevilen , yaygın aşık tarzı nazım biçimidir.
- Hecenin sadece 4'li ölçüsüyle yazılır.
- Nazım birimi dördlüktür , dördlük sayısı 3-5 arasındadır.
- a bab _ cccb _ dddb
- Son dördlükte şairin mahlası (tapırma) olur.

2

- Sevgi , doğa , yiğitlik , acı , özlem vb. konular işlenmiştir.
- İslamiyet öncesindeki karşılığı "koşuk" tür.
- Divan edebiyatındaki karşılığı "gazel"dir.
- Koşmalar işledikleri konulara göre "güzelleme" , kocaklama , taşlama , ağıt " diye isimler alır. Bunlara nazım türleri denir.

3

a) GÜZELLEME

- Aşk , sevgi , doğa güzellikleri , özlem gibi temaları işleyen koşmalardır.
- Divan şiirindeki karşılığı gazeldir.
- Bu türün en önemli ismi Karacaoğlan'dır.

4

b) KOCAKLAMA

- Yiğitlik , kahramanlık , savaş gibi konuları işleyen koşmadır.
- Konu açısından epik şiire benzer.
- Koroğlu , Dadaloğlu.

5

c) TAŞLAMA

Bir kişiyi ya da toplumu eleştiren koşmalardır.
Kazak Abdal , Seyrani , Bayburtlu zihni

6

ç) AĞIT

Bir kişinin ölümü üzerine duyulan üzüntüyü anlatmak amacıyla yazılan koşmalardır.

Ör: Ala gözlerini sevdiğim dilber
Şu gelip geçtiğin yollar öğünsün
Kadir Mevlam seni öğmüş yaratmış
Kismetli olduğun kullar öğünsün

Ör: Ormanda büyüyen adam azgını
Çarşıda pazarda insan beğenmez
Medrese kaçını , softa bozgunu
Selam vermeye dervişan beğenmez

1

2) SEMAİ

- Hecenin sadece 8'li ölçüsüyle söylenir
- Uyak düzeni , dörtlük sayısı ve konu bakımından koşmaya benzer
- Özel bir ezgiyle söylenir
- Az sözle çok şey anlatmak esastır

2

3) VARSAĞI

- Kafiye örgüsü koşmaya benzer → Bre, hey, be hey gibi ünlemler
- Nazım birimi dörtlük -3-5 Şiirin en belirgin özelliğidir
- 8'li hece ölçüsü → Toroslardaki varsak boylarının söylediği yigitçe şiirler olduğu için bu adı almıştır.
- Yigitçe bir söyleyiş vardır

3

4) DESTAN

- Aşık edebiyatının en uzun nazım şeklidir.
- Nazım birimi dörtlüktür , yüzlerce dörtlükten oluşabilir.
- Uyak örgüsü koşmaya benzer.
- Hecenin 11'li kalıbı
- Toplum derinden etkileyen "savaş, göç, doğal felaketler" gibi konular işlenir.
- **Not:** Anonim destanlar ile karıştırılmamalıdır. Bu destanların yazarı bellidir.

4

5

6